

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (üheksas koda)

6. juuni 2018*

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Maksejõuetusmenetlus – Määrus (EÜ) nr 1346/2000 – Artikkel 15 – Maksejõuetusmenetluse mõjud pooleliolevatele kohtuasjadele, kus käsitletakse neid võlgniku varasid või õigusi, mille suhtes viimane on kaotanud käsutamisoiguse – Mõiste „pooleliolev kohtuasi“ – Sisuline menetlus nõude olemasolu tunnustamiseks

Kohtuasjas C-250/17,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Supremo Tribunal de Justiça (Cour suprême, Portugal) 26. aprilli 2017. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 12. mail 2017, menetluses

Virgílio Tarragó da Silveira

versus

Massa Insolvente da Espírito Santo Financial Group SA,

EUROOPA KOHUS (üheksas koda),

koosseisus: koja president C. Vajda, kohtunikud E. Juhász ja K. Jürimäe (ettekandja),

kohtujurist: M. Bobek,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Tarragó da Silveira, esindajad: *advogado* P. de Almeida, *advogado* L. Mesquita ja *advogado* E. Viveiros,
- Massa Insolvente da Espírito Santo Financial Group SA, esindajad: *advogado* N. Libano Monteiro, *advogado* F. da Cunha Matos ja *advogado* S. Estima Martins,
- Portugali valitsus, esindajad: L. Inez Fernandes, M. Figueiredo ja P. Lacerda,
- Euroopa Komisjon, esindajad: M. Afonso, M. Heller ja M. Wilderspin,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada asi ilma kohtujuristi ettepanekuta, on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: portugali.

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta (EÜT 2000, L 160, lk 1; ELT eriväljaanne 19/01, lk 191) artikli 15 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud Virgílio Tarragó da Silveira ja Massa Insolvente da Espírito Santo Financial Group SA vahelises vaidluses, mis puudutab V. Tarragó da Silveira poolt äriühingule Espírito Santo Financial Group SA enne viimase pankroti väljakuulutamist osutatud teenuste eest võlgnetava summa maksmist ja teenuste osutamise lepingu täitmata jätmisega tekitatud kahju hüvitamist.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Määruse nr 1346/2000 põhjendustes 8, 23 ja 24 on ette nähtud:
 - „(8) Piiriülese mõjuga maksejõuetusmenetluste tõhususe ja tulemuslikkuse parandamiseks on vajalik ja asjakohane koondada pädevust, tunnustamist ja asjaomases valdkonnas kohaldatavaid seadusi käsitlevad sätted ühenduse õigusakti, mis on siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

[...]
 - (23) Käesolevas määruses tuleks selle reguleerimisalasse kuuluvates küsimustes sätestada ühtsed kollisiooninormid, mis käesoleva määruse reguleerimisalal asendavad eri riikides kehtivaid rahvusvahelise eraõiguse sätteid. Kui ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse selle liikmesriigi seadusi, kus menetlus on algatatud (*lex concursus*). Kollisiooninorm peaks kehtima nii põhimaksejõuetusmenetluse kui ka kohalike menetluste suhtes; *lex concursus* määrab kindlaks kõik maksejõuetusmenetluse protsessuaalsed ja materiaalsed tagajärjed asjaomastele isikutele ja õigussuhetele. Selle alusel määratakse kindlaks ka maksejõuetusmenetluste algatamise, läbiviimise ja lõpetamise tingimused.
 - (24) Selliste maksejõuetusmenetluste automaatne tunnustamine, mille suhtes üldjuhul kohaldatakse selle riigi seadusi, kus menetlus on algatatud, võib olla vastuolus normidega, mille kohaselt tehakse tehinguid teistes liikmesriikides. Tehingute kindluse ja õiguspäraste ootuste kaitsmiseks teistes liikmesriikides peale selle, kus menetlus on algatatud, tuleks üldreeglit ette näha mitu erandid.“
- 4 Määruse artikli 4 lõikes 1 ja lõike 2 punktis f on ette nähtud:
 - „1. Kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse maksejõuetusmenetluse ja selle mõjude suhtes selle liikmesriigi seadust, kelle territooriumil menetlus on algatatud, edaspidi „menetluse algatanud riik“.
 2. Menetluse algatanud riigi seadustes sätestatakse menetluste algatamise, läbiviimise ja lõpetamise tingimused. Tingimustes määratakse eelkõige kindlaks:

[...]
 - f) maksejõuetusmenetluse mõjud konkreetsete võlausaldajate algatatud menetlustele, välja arvatud poolleiolevad kohtuasjad;

[...]

5 Määruse artiklis 15 on sätestatud:

„Maksejõuetusmenetluse mõjusid pooleliolevatele kohtuasjadele, kus käsitletakse neid võlgniku varasid või õigusi, mille suhtes viimane on kaotanud käsutamisoiguse, reguleerib ainuüksi selle liikmesriigi seadus, kus need kohtuasjad pooleli on.“

6 Määruse artikli 16 lõike 1 esimene lõik näeb ette:

„Maksejõuetusmenetluse algatamist käsitlevat otsust, mille on teinud artikli 3 alusel otsustamiseks pädev liikmesriigi kohus, tunnustavad kõik teised liikmesriigid alates selle jõustumisest menetluse algatanud riigis.“

Portugali õigus

7 Tsiiviilkohtumenetluse seadustiku (Código do Processo) artikli 277 punkt e on sõnastatud järgmiselt:

„Otsuse tegemise vajadus langeb ära järgmistel juhtudel:

[...]

e) põhjendatud huvi kadumine.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

8 V. Tarragó da Silveira, elukoht London (Ühendkuningriik), esitas 25. juulil 2008 Tribunal de Comarca de Lisboa (Lissaboni piirkondlik kohus, Portugal) Espírito Santo Financial Groupi (asukoht Luksemburg) vastu teenuste osutamise lepingu alusel tekkinud võla sissenõudmiseks hagi.

9 Menetluse käigus kuulutas tribunal d'Arrondissement de Luxembourg (Luxembourgi piirkondlik kohus, Luksemburg) 10. oktoobril 2014 välja Espírito Santo Financial Groupi pankroti. Seega oli sellest kuupäevast alates selles menetluses kostja pooleks Espírito Santo Financial Groupi pankrotipesa, mille esindaja oli Luksemburgi pankrotihaldur.

10 Tribunal de Comarca de Lisboa (Lissaboni piirkondlik kohus) tegi 1. juunil 2015 kohtumääruse, milles ta otsustas, et vastavalt tsiiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 277 punktile e ja Supremo Tribunal de Justiça (Portugali kõrgeim kohus) poolt ühtse kohtupraktika kujundamiseks tehtud 8. mai 2013. aasta otsusele nr 1/2014 on otsuse tegemise vajadus ära langenud, kuna ta leidis, et võttes arvesse Luksemburgis algatatud maksejõuetusmenetlust, on käesolevas asjas kohaldatav määruse nr 1346/2000 artikkel 15.

11 V. Tarragó da Silveira kaebas selle kohtumääruse edasi Tribunal da Relação de Lisboa (Lissaboni apellatsioonikohus, Portugal), kes jättis esimeses kohtuastmes tehtud lahendi 7. juuli 2016. aasta kohtuotsusega muutmata.

12 V. Tarragó da Silveira esitas selle kohtuotsuse peale Supremo Tribunal de Justiça (Portugali kõrgeim kohus) kassatsioonkaebuse. Ta väidab kassatsioonkaebuse põhjendamiseks, et määruse nr 1346/2000 artikkel 15 on kohaldatav üksnes pooleliolevatele kohtuasjadele, mille ese on kindlaksmääratud vara või õigus, ning et kohtuasjad, mille ese on rahaline kohustus, ei kuulu selle määruse kohaldamisalasse. Seega käesolevas asjas peaks Luksemburgis algatatud maksejõuetusmenetluse mõju Portugali kohtutes pooleli olevale menetlustele asjaomase määruse artiklis 4 sätestatud üldise kollisiooninormi kohaselt

reguleerima selle liikmesriigi õigus, kus see menetlus algatati, käesoleval juhul Luksemburgi Suurhertsogiriigis. Ent vastupidi Portugali õigusele ei näe Luksemburgi õigus ette pooleliolevate kohtuasjade menetluse lõpetamist.

- 13 Espírito Santo Financial Groupi pankrotihaldur väidab, et määruse nr 1346/2000 artikkel 15 on kohaldatav kõikide menetluste suhtes, mis on pooleli muus liikmesriigis kui see, kus maksejõuetusmenetlus algatati, ja mis puudutavad nii kindlaksmääratud kui kindlaksmääramata varasid või õigusi, tingimusel et võlgnik on kaotanud nende suhtes käsutamisoiguse.
- 14 Niisuguseid lahknevaid arvamusi silmas pidades ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus kindel, milline on määruse nr 1346/2000 artikli 15 ulatus.
- 15 Neil asjaoludel otsustas Supremo Tribunal de Justiça (Portugali kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [määruse nr 1346/2000] artiklis 15 ette nähtud reeglit tuleb tõlgendada nii, et see on kohaldatav liikmesriigi kohtus pooleli oleva kohtuasja suhtes, milles palutakse võlgnikult välja mõista teenuste osutamise lepingu alusel võlgneta rahasumma ja nimetatud lepingulise kohustuse rikkumise eest rahaline hüvitis, võttes arvesse, et: a) võlgnik on teises liikmesriigis algatatud maksejõuetusmenetluses tunnistatud maksejõuetuks ja b) maksejõuetuks tunnistamine hõlmab võlgniku kogu vara?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub oma küsimusega sisuliselt selgitada, kas määruse nr 1346/2000 artiklit 15 tuleb tõlgendada nii, et see on kohaldatav liikmesriigi kohtus poolelioleva kohtuasja suhtes, milles palutakse võlgnikult välja mõista teenuste osutamise lepingu alusel võlgneta rahasumma ja nimetatud lepingulise kohustuse rikkumise eest rahaline hüvitis, juhul kui võlgnik on teise liikmesriigi kohtus algatatud maksejõuetusmenetluses maksejõuetuks tunnistatud ja maksejõuetuks tunnistamine hõlmab võlgniku kogu vara.
- 17 Määruse nr 1346/2000 artikli 4 lõikes 1 on sätestatud, et kui määruses ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse maksejõuetusmenetluse ja selle mõju suhtes selle liikmesriigi seadust, kelle territooriumil on maksejõuetusmenetlus algatatud. Selles artiklis on seega kehtestatud piiriüleste maksejõuetusmenetluste ja nende mõju kohta üldine kollisiooninorm.
- 18 Erandina sellest normist on määruse artiklis 15 sätestatud, et maksejõuetusmenetluse mõju pooleliolevatele kohtuasjadele, kus käsitletakse neid võlgniku varasid või õigusi, mille suhtes viimane on kaotanud käsutamisoiguse, reguleerib ainult selle liikmesriigi seadus, kus need kohtuasjad pooleli on.
- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus tahab teada, kas väljend „varasid või õigusi, mille suhtes [võlgnik] on kaotanud käsutamisoiguse“ piirab – nagu Tarragó da Silveira väidab – määruse nr 1346/2000 artikli 15 kohaldamisala üksnes pooleliolevate kohtuasjadega, mis puudutavad kindlaksmääratud vara või õigust. Ehk teisiti, see artikkel on kohaldatav üksnes selliste pooleliolevate kohtuasjade suhtes, mis käsitlevad kindlaksmääratud õigust, mida võlgnik omab, või kindlaksmääratud vara, mis talle kuulub. Lepingulisel kohustusel põhineva rahasumma maksmist käsitleva kohtuasja puhul see aga nii ei ole.
- 20 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika järgi ei saa liidu õigusnormi ühes keeleversioonis kasutatud sõnastus olla selle sätte tõlgendamise ainus alus ja sellele ei saa anda esmatähtsust muude keeleversioonide ees. Liidu õigusnorme tuleb tõlgendada ja kohaldada ühetaoliselt, arvestades Euroopa Liidu kõigis keeltes kehtivaid versioone (vt selle kohta 28. juuli 2016. aasta kohtuotsus JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 21 Sellega seoses olgu märgitud, et kõnesoleva sätte erinevad keeleversioonid ei ole üheselt mõistetavad. Nimelt on inglisis-, prantsus- ja itaaliakeelses versioonis kasutatud vastavalt väljendeid „*an asset or a right of which the debtor has been divested*“, „*un bien ou un droit dont le débiteur est dessaisi*“ ja „*un bene o a un diritto del quale il debitore è sprossessato*“. Seevastu näiteks hispaania-, tšehhi-, taani- ja saksakeelses versioonis on kasutatud vastavalt väljendeid „*un bien o un derecho de la masa*“, „*majetku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty*“, „*et aktiv eller en rettighed i massen*“ ja „*einen Gegenstand oder ein Recht der Masse*“.
- 22 Arvestades käesoleva kohtuotsuse punktis 20 osutatud kohtupraktikat ja määruse nr 1346/2000 artikli 15 erinevatest keeleversioonidest tulenevaid lahknevisi, ei saa seda artiklit tõlgendada üksnes sõnastusest lähtudes.
- 23 Ehkki see artikkel ei ole sõnastatud üheselt mõistetavalt, eeldavad artikli kontekst ja eesmärk tõlgendust, mille kohaselt ei saa artikli kohaldamisala piirata üksnes pooleliolevate menetlustega, mis puudutavad kindlaksmääratud vara või õigust, mille suhtes võlgnik on kaotanud käsutamisoiguse.
- 24 Mis puudutab esmalt konteksti, siis tuleb määruse nr 1346/2000 artiklit 15 ühelt poolt tõlgendada koostoimes sama määruse artikli 4 lõike 2 punktiga f, mis eristab „pooleliolevaid kohtuasju“ muudest konkreetsete võlausaldajate algatatud menetlustest (9. novembri 2016. aasta kohtuotsus ENEFI, C-212/15, EU:C:2016:841, punkt 32). Viimati mainitud sättes ei ole aga kuskil öeldud, et pooleliolev kohtuasi – nagu põhikohtuasjas kõne all olev kohtuasi – peab puudutama kindlaksmääratud vara või õigust. Üldise väljendi „pooleliolev kohtuasi“ kasutamine kinnitab vastupidi, et määruse nr 1346/2000 artikkel 15 on kohaldatav pooleliolevate kohtuasjade suhtes, mis ei puuduta üksnes kindlaksmääratud õigust või vara, vaid laiemalt õigust või vara, mis kuulub pankrotivarasse.
- 25 Teiselt poolt tuleb märkida, et varad või õigused, „mille suhtes võlgnik on kaotanud käsutamisoigused“, määruse nr 1346/2000 artikli 15 tähenduses on need, mille suhtes ta on kaotanud käsutamisoiguse maksejõuetusmenetluse tõttu. Kõnealuse määruse artikli 16 lõike 1 kohaselt tunnustavad maksejõuetusmenetluse algatamist käsitlevat otsust kõik teised liikmesriigid alates selle jõustumisest menetluse algatanud riigis. Järelikult ei tähistata mõiste „varad või õigused, mille suhtes võlgnik on kaotanud käsutamisoigused“ mitte üksnes kindlaksmääratud varasid ja õiguseid, mis võlgnikule kuuluvad, vaid on mõeldud pigem tähistamiseks võlgniku pankrotivara, mis maksejõuetusmenetluse algatamisega moodustub.
- 26 Teiseks tuleb määruse nr 1346/2000 eesmärkide kohta märkida, et määruse eesmärgiga, milleks on põhjendusest 8 tulenevalt piiriülese mõjuga maksejõuetusmenetluste tõhususe ja tulemuslikkuse parandamine, oleks vastuolus seoses rahalise kohustusega kohustada asja arutavat kohut kohaldama pooleliolevas kohtuasjas välisriigi õigust vaid sel eesmärgil, et määrata kindlaks maksejõuetusmenetluse teises liikmesriigis algatamise mõju arutusel olevale kohtuasjale. Selle tõttu võib asjaomase kohtu poolt võimaliku nõudesumma tuvastamise ja kindlaksmääramise kohta otsuse tegemine venida ja olenevalt asjaoludest takistada võlausaldajal esitamast õigel ajal oma nõuet selle vara suhtes, mis maksejõuetusmenetluses moodustub.
- 27 Järelikult, võttes arvesse eelmises punktis osutatud eesmärki, võimaldab määruse nr 1346/2000 artikli 15 kohta käesoleva kohtuotsuse punktis 23 antud tõlgendus pooleliolevat kohtuasja arutaval kohtul määrata kindlaks maksejõuetusmenetluse mõju sellele kohtuasjale oma riigisisese õiguse alusel.
- 28 Eeltoodust tuleneb, et määruse nr 1346/2000 artikli 15 kohaldamisala ei ole piiratud mitte üksnes pooleliolevate menetlustega, mis puudutavad kindlaksmääratud vara või õigust, mille suhtes võlgnik on kaotanud käsutamisoiguse.
- 29 Tuleb siiski täpsustada, et seda artiklit ei saa kohaldada vahet tegemata kõikide pooleliolevate kohtuasjade suhtes, mis puudutavad vara või õigust, mis kuulub pankrotivarasse.

- 30 Nagu Euroopa Kohus on varem märkinud, oleks vastuoluline, kui määruse nr 1346/2000 artiklit 15 tõlgendatakse nii, et see hõlmab ka täitemenetlust, mille tagajärjel kuuluks maksejõuetusmenetluse algatamise mõju seega selle liikmesriigi õiguse kohaldamisalasse, kus selline täitemenetlus on pooleli, samas kui paralleelselt jätkaks selle määruse artikli 20 lõige 1 – mis näeb sõnaselgelt ette „sundtäitmise kaudu“ omandatud vara tagastamise pankrotihaldurile – artikli 15 ilma selle kasulikust mõjust (9. novembri 2016. aasta kohtuotsus ENEFI, C-212/15, EU:C:2016:841, punkt 34).
- 31 Lisaks rajaneb määrus nr 1346/2000 põhimõttel, et võlausaldajate võrdse kohtlemise nõue, mis on *mutatis mutandis* iga maksejõuetusmenetluse alus, keelab üldjuhul konkreetsete võlausaldajate poolt täitemenetluse teel algatatud menetlused, mis on algatatud ja toimuvad sel ajal, kui maksejõuetusmenetlus on veel võlgniku suhtes pooleli (9. novembri 2016. aasta kohtuotsus ENEFI, C-212/15, EU:C:2016:841, punkt 33).
- 32 Järelikult tuleb asuda seisukohale, et täitemenetlus ei kuulu määruse nr 1346/2000 artikli 15 kohaldamisalasse (9. novembri 2016. aasta kohtuotsus ENEFI, C-212/15, EU:C:2016:841, punkt 35).
- 33 Seevastu rahalise kohustuse tuvastamise hagid, milles üksnes määratakse kindlaks võlgniku õigused ja kohustused, ilma et neid realiseeritaks, ning mis erinevalt konkreetse võlausaldaja algatatud täitemenetlusest tõenäoliselt ei kahjusta võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtet ega kõiki võlgniku võlakohustusi hõlmavat maksejõuetusmenetlust, kuuluvad artikli 15 kohaldamisalasse.
- 34 Seega on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne enne määruse nr 1346/2000 artikli 15 kohaldamist kontrollida, kas V. Tarragó da Silveira hagi on materiaalsoõiguslik, mille ese on konkreetne võlanõue, ja kas see erineb sellisel kujul menetluses, milles nõutakse selle nõude sundtäitmist.
- 35 Eeltoodust lähtudes tuleb esitatud küsimusele vastata, et määruse nr 1346/2000 artiklit 15 tuleb tõlgendada nii, et see on kohaldatav liikmesriigi kohtus pooleli oleva kohtuasja suhtes, milles palutakse võlgnikult välja mõista teenuste osutamise lepingu alusel võlgnetav rahasumma ja nimetatud lepingulise kohustuse rikkumise eest rahaline hüvitis, juhul kui võlgnik on teise liikmesriigi kohtus algatatud maksejõuetusmenetluses maksejõuetuks tunnistatud ja maksejõuetuks tunnistamine hõlmab võlgniku kogu vara.

Kohtukulud

- 36 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (üheksas koda) otsustab:

Nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta artiklit 15 tuleb tõlgendada nii, et see on kohaldatav liikmesriigi kohtus poolelioleva kohtuasja suhtes, milles palutakse võlgnikult välja mõista teenuste osutamise lepingu alusel võlgnetav rahasumma ja nimetatud lepingulise kohustuse rikkumise eest rahaline hüvitis, juhul kui võlgnik on teise liikmesriigi kohtus algatatud maksejõuetusmenetluses maksejõuetuks tunnistatud ja maksejõuetuks tunnistamine hõlmab võlgniku kogu vara.

Allkirjad